

IOSIF CONTA,

artist emerit, dirijorul Orchestrei Simfonice
a Radioteleviziunii Române

Noi am mai fost la Tescani, dar numai pentru a filma, concertul susținându-l la Bacău, pe scena Casei de cultură. Ideea organizării Festivalului „Enescu — Orfeul moldav” este foarte valoroasă, în cadrul acestuia întâlnindu-se formații de toate genurile, muzicieni, compozitori, soliști instrumentiști și vocali, artiști plastici, cronicari. Cu alte cuvinte, s-a creat o permanență enesciană la Tescani și Bacău, care se dovedește competitivă și stimulatorie și pentru alte centre muzicale ale țării, un îndemn pentru atâtea formații existente la noi, pentru creație și interpretare. Putem afirma că, prin calitatea ei și prin nivelul artistic atins, manifestarea a devenit competitivă chiar pe plan internațional, fiind una din modalitățile elevate de a cinsti memoria marelui nostru creator de școală muzicală, George Enescu. Ambianța extraordinară a Tescanilor ne obligă la seriozitate, iar faptul că festivalul a devenit o permanență ne bucură foarte mult, așa cum ne bucură și faptul că județul Bacău are zeci și zeci de formații laureate ale marelui Festival național „Cintarea României”, care o Filarmonică fruntașă pe țară, cu prestigiu câștigat acasă și în străinătate, condusă de un eminent șef de orchestră, care este sufletul și cu sufletul pentru progresul muzicii în această zonă. Dumneavoastră, băcăuanii, la doi pași de locul unde Enescu a compus multe din lucrările sale, trebuie să vă mândriți că aveți o sală așa de bună dedicată muzicii, un Ateneu pe care îl meritați și un festival la care vom participa oricând cu bucurie și căruia îi urăm viață cât mai lungă.

VIOREL MUNTEANU,
compozitor

Faptul că Festivalul „Enescu — Orfeul moldav” a devenit o tradiție este un lucru foarte important pentru viața culturală a Bacăului și pentru cultivarea operei enesciene. An de an vin la Tescani artiști de primă mărime ai țării, an de an se ascultă capodopere din literatura românească și universală, se discută despre artă, rememorând afective momente din viața marelui muzician, la zilele efective ale festivalului adăugându-se întâlnirile dintre artiștii care vin aici la odihnă și creație. Momentele acestea înălțătoare sînt dovezi grăitoare că Așezămîntul de cultură și creație „George Enescu” a devenit ceea ce și-au dorit toți muzicienii care au trecut pe aici și a căror artă a intrat în circuitul valorilor naționale și universale. Momentele cheie ale ediției din acest an au fost, cred, strălucitorul concert al Orchestrei simfonice a Radioteleviziunii, care ne-a oferit fragmente din capodopera enesciană „Oedip” și din alte creații ale marelui Enescu, precum și concertul de muzică veche al formației clujene „Musica Antiqua”. Ne-am putut da încă o dată seama cât de armonios se îmbină vechiul și noul în atmosfera Tescanilor, cât de frumos sună un Anonimus, cât de strălucite sînt armoniile Rapsodiilor și de glorios răsună triumful omului din „Oedip”, gândit în mare parte aici. Au fost împliniri ale muzicii, ale vieții noastre spirituale și poate s-ar cuveni ca la acest festival să participe mai multe formații valoroase și muzicieni din întreaga țară, să se transforme într-un pelerinaj anual prin care să ne aducem omagiu marelui muzician. Festivalul se numără încă de pe acum între permanențele spirituale românești și așteptăm cu bucurie și emoție edițiile viitoare.

EDGAR ELIAN,
critic muzical

Mă număr printre acei care acum patru ani au gândit Festivalul „Enescu — Orfeul moldav” ca pe o manifestare de înaltă anvergură, ce poate și trebuie să devină tradițională. Încă de

atunci s-a hotărât să fie realizate programe diversificate, avînd ca pivot central muzica lui George Enescu. Dar, în festival trebuiau cultivate toate genurile muzicale, stabilite punctele de contact ale creației enesciene cu marii compozitori ai lumii. Iată de ce, două zile sînt consacrate muzicii universale și românești și una (cea mai importantă), numai concertelor cu lucrări ale celui care a ilustrat cel mai complet, prin muzică, sufletul neamului românesc. De fiecare dată, o seară este rezervată orchestrei camerale „Tescana” (laureată cu premiul I în Festivalul național „Cintarea României” s.n.), și dirijorului Ovidiu Bălan, prin talentul cărora muzica urcă neabătut de înalte cote calitative ale interpretării. În acest an, Tescanii s-au bucurat și de prezența Orchestrei simfonice și a corului Radioteleviziunii, care au interpretat în-

Enescu și Menuhin în 1930

entuziastă a unor personalități ale vieții noastre introductiv este rostit de criticul muzical Edgar Elian, ne prezintă orchestra de cameră „Tescana” din Bacău, dirijată de Ovidiu Bălan, care într-un program conținînd lucrări din creația compozitorilor George Enescu, Antonio Vivaldi, Joseph Haydn și Gustav Mahler face dovada evantaiului de calitate ce i-a adus titlul de laureată la cea de a patra ediție a Festivalului Național „Cintarea României” (premiul I și medalia de aur).

Cea de a doua seară ne-a încântat prin fermecătoarele inflexiuni ale muzicii secolelor XIII—XVIII interpretată de ansamblul „Musica Antiqua” din Cluj-Napoca. Pasiunea membrilor acestei formații pentru muzica premergătoare barocului, pe care atît de rar o auzim, s-a relevat prin complexitatea programului ca și prin înțelegerea interpretării.

Seara a III-a, prezentată de muzicologul și dirijorul Eugen Pricope, s-a bucurat de excepționala participare a orchestrei simfonice și corului Radioteleviziunii Române sub bagheta dirijorului Iosif Conta — artist emerit. Într-un program integral Enescu, ne-a prezentat lucrări semnificative din creația compozitorului, de la Rapsodiile I-a și a II-a, la poemul simfonic „Vor Maris” și la fragmente din „Oedip”, opera de o viață pe care mai bine de douăzeci de ani maestrul a purtat-o cu sine, desăvîrșind-o cu migală în chiar atmosfera plină de fior și poezie a Tescanilor.

Cunoscut și admirat în lumea întreagă prin strălucita lui artă de violonist și dirijor, fascinat prin genul său interpretativ, George Enescu a abătut poate atenția contemporanilor de la creația sa compozitorială. Dar opera celui ce întrupează într-o magistrală sinteză virtuțile muzicale ale poporului român, va trăi veșnic prin cele 33 de opusuri ce conturează un stil de o mare complexitate și originalitate, situîndu-l pe George Enescu în rîndul marilor personalități creatoare ale secolului.

Am propune de aceea pentru edițiile viitoare, ca această însemnată acțiune, care va dobîndi, sîntem siguri, o semnificație națională, să poarte denumirea „George Enescu — fiu al pămîntului românesc”.

Marcela STOICA

torilor direcți: Comitetului județean de Cultură și Educație Socialistă și Orchestrei Simfonice din Bacău, cameralei „Tescana”.

LIVIU DANCEANU,
compozitor

Un festival de altitudine și dimensiunile celui de la Tescani implică, fără îndoială, trei determinări constitutive: organizare, interpretare, conținut.

Sub raport interpretativ, în festival s-au conturat trei stiluri diferite: al orchestrei camerale „Tescana”, al orchestrei și corului Radioteleviziunii și al formației „Musica Antiqua” din Cluj-Napoca. Fiecare dintre acestea au propus

Tescani 9-11 septembrie 1983

Festivalul muzical „George Enescu — Orfeul moldav”

Aflat la cea de a patra ediție, festivalul muzical „George Enescu — Orfeul moldav” se impune în viața culturală a țării prin manifestări ce sporesc în semnificație de la an la an.

Subliniind aportul plin de dăruire al gazdelor: Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, orchestra simfonică, Așezămîntul de cultură Tescani, semnalăm participarea muzicale. Astfel, prima seară, al cărei cuvînt muzical „George Enescu — Orfeul moldav” se impune în viața culturală a țării prin manifestări ce sporesc în semnificație de la an la an. Subliniind aportul plin de dăruire al gazdelor: Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, orchestra simfonică, Așezămîntul de cultură Tescani, semnalăm participarea muzicale. Astfel, prima seară, al cărei cuvînt muzical „George Enescu — Orfeul moldav” se impune în viața culturală a țării prin manifestări ce sporesc în semnificație de la an la an.

Cea de a doua seară ne-a încântat prin fermecătoarele inflexiuni ale muzicii secolelor XIII—XVIII interpretată de ansamblul „Musica Antiqua” din Cluj-Napoca. Pasiunea membrilor acestei formații pentru muzica premergătoare barocului, pe care atît de rar o auzim, s-a relevat prin complexitatea programului ca și prin înțelegerea interpretării.

Seara a III-a, prezentată de muzicologul și dirijorul Eugen Pricope, s-a bucurat de excepționala participare a orchestrei simfonice și corului Radioteleviziunii Române sub bagheta dirijorului Iosif Conta — artist emerit. Într-un program integral Enescu, ne-a prezentat lucrări semnificative din creația compozitorului, de la Rapsodiile I-a și a II-a, la poemul simfonic „Vor Maris” și la fragmente din „Oedip”, opera de o viață pe care mai bine de douăzeci de ani maestrul a purtat-o cu sine, desăvîrșind-o cu migală în chiar atmosfera plină de fior și poezie a Tescanilor.

Cunoscut și admirat în lumea întreagă prin strălucita lui artă de violonist și dirijor, fascinat prin genul său interpretativ, George Enescu a abătut poate atenția contemporanilor de la creația sa compozitorială. Dar opera celui ce întrupează într-o magistrală sinteză virtuțile muzicale ale poporului român, va trăi veșnic prin cele 33 de opusuri ce conturează un stil de o mare complexitate și originalitate, situîndu-l pe George Enescu în rîndul marilor personalități creatoare ale secolului.

Am propune de aceea pentru edițiile viitoare, ca această însemnată acțiune, care va dobîndi, sîntem siguri, o semnificație națională, să poarte denumirea „George Enescu — fiu al pămîntului românesc”.

Marcela STOICA

regul program Enescu, ca o apoteoză a festivalului.

Prin intermediul acestui talentat colectiv, „Oedip” s-a reîntors la Tescani, de unde plecase spre o strălucitoare carieră în întreaga lume, iar poemul „Vor maris” (revenit și el acasă), a căpătat aici sonorități de vis.

Ineditul festivalului l-a constituit formația instrumentală „Musica Antiqua” din Cluj-Napoca, cu o mare capacitate de seducție, grație originalității cu care a interpretat muzică din Transilvania, în special, și din Europa, în general, compusă în secolele XIII-XVIII. Cele trei seri ale festivalului (de înaltă și elevată ținută artistică) sînt, fără doar și poate, o izbîndă, tinzînd să devină memorabile, fapt pentru care țin să aduc, din partea Colegiului de critică muzicală a A.T.M., un cald omagiu organiza-

o muzică și un stil propriu, remarcabil și stimulatoriu, totodată. „Tescana” a impresionat prin acuratețe, finețe și sensibilitate, „Musica Antiqua” prin grație, delicatețe și simplitate, prin originalitatea instrumentelor și instrumentației, iar orchestra și corul Radioteleviziunii prin umătoarea capacitate de restituire a muzicii enesciene, prin forța și dramatismul interpretării (în special fragmentul din Oedip). Acest din urmă colectiv a propus o seară integrală Enescu, producînd un act de cultură patriotică, ce nu e o prezență constantă în viața muzicală a țării.

Cea de a treia determinare a festivalului e și cea mai complexă și cea mai cuprinzătoare: programul. Acesta a cuprins muzica în întregul ei, traversînd creația începînd cu Evul mediu, continuînd cu Renașterea și încheind cu seco-

lul XX. În viitor, s-ar putea merge și mai departe, abordîndu-se școala românească de compoziție. Este o obligație a noastră a tuturor să aducem în festival, alături de compozitorii clasici români, și pe cei contemporani, proiectînd trecutul în prezent și prezentul în actualitate. În sprijinul acestei idei vine chiar programul festivalului, în cuprinsul căruia au fost alăturate muzici paralele (Ev mediu-Renaștere), determinînd valori comparabile ale creației compozitorilor români dintr-o perioadă mai puțin cunoscută în istoria muzicii românești. Am observat că publicul a fost oarecum surprins și încântat, totodată, de etosul muzicii transilvane din secolele XIII-XVIII. Surprins de organizarea modală a materialului sonor și încântat de sensibilitățile lui tonal-funcționale, de construcția și resursele insolite ale instrumentelor. Dacă manifestările muzicale din prima și din ultima zi ale festivalului au stat sub semnul lui George Enescu, concertul din seara a doua a stat sub semnul ambițiilor unor interpreți de excepție, a pasiunii lor rar înfîlțită, identificabilă cu vocea artistică.

Data fiind reușită, audiența și reputația acestui festival, cred că ar fi bine dacă s-ar organiza și o ediție de iarnă, în programul căreia să figureze, în special, muzică camerală instrumentală și vocală, în care un loc central să-l ocupe școala românească de compoziție.

EUGEN PRICOPE,
critic muzical, dirijor

Festivalul de la Tescani dimensionează însăși anvergura geniului lui George Enescu. El este cel care a conferit Tescanilor fericirea și onoarea de a fi, pentru trei zile, capitala lui Oedip, reîntors acasă pe o alee de plopi, care-l proiectează spre infinit. Poate că și Rapsodiile I-a și a II-a au revenit în geografia lor natală, ele fiind, de fapt, evocarea etnicității noastre. Iată de ce cred că titulatura festivalului („Enescu — Orfeul moldav” n.n.) este mai puțin adevărată, Enescu aparținînd întregului popor, României în primul rînd, apoi lumii întregi. Paralelele trasate aici în cele patru ediții ale festivalului au conturat cu claritate înscrisura muzicii lui George Enescu între valorile perene ale muzicii românești și universale, genul său ilustrînd în linii limpezi însăși genul poporului din mijlocul căruia a apărut, pe care l-a cîntat și iubit. Festivalul de la Tescani a căpătat, în scurt timp, notorietate și e foarte bine că a se face în fiecare septembrie un pelerinaj pentru Enescu și muzica lui.

Pe la Tescani s-au perindat mulți compozitori, scriitori, oameni care au luptat pentru viitorul patriei, aici s-au conturat idei progresiste, s-au scris cărți importante pentru spiritualitatea românească, s-a compus muzică care rămîne în patrimoniul de aur al culturii naționale. În baletul „Curtea veche” de Mihail Jora, de pildă, defilează multe imagini vechi ale trecutului Tescanilor, regăsim noblețea gîndirii și simțirii noastre naționale. Iată de ce, extinderea perimetrului programatic al festivalului se impune cu necesitate în viitor, acoperîndu-se, astfel, o arie mai cuprinzătoare a compozisticii românești, în primul rînd, și al celei universale, în al doilea rînd. Enescu trebuie, însă, să constituie, în continuare, prim-planul manifestărilor viitoare, pentru că el vine printre noi prin muzica sa plină de universalitate și nimeni ca el nu ne proiectează mai fascinant în spațiul spiritului românesc. Cred că nu există loc mai potrivit ca Tescanii unde să ascultăm cu sfîciune, la ea acasă, muzica enesciană.

Opinii consemnate de
Cornel GALBEN și
Vasile PRUTEANU

SERIAL ATENEU

Vladimir JANKÉLÉVITCH: IRONIA (3)

Asupra sinelui: „Economie”

Conștiință, plăcere, instinct... Dacă toate aceste sinteze sînt sinteze complete, atunci conștiința, care rămîne nocturnă pentru ea însăși, este chiar subiectul ironiei, vrînd totodată să fie obiectul ei. Ironia, spune retorul Hermogene din Tars, este față de sine însuși* sau față de ceilalți*. Ironia este o activitate spirituală infinită, ca tot ceea ce este de proveniență mentală. Cum să ne vindecăm de miopie? O să învățăm oare să surîdem chiar în fața instinctului, să fim într-o zi ironici și nu numai spirite frumoase? Se poate ajunge aici, pare-se, prin Economie și prin Diplomație. Să numim economie ansamblul amenajărilor temporale care vor servi la „normalizarea” tragediei noastre interioare, privind fie înapoi, fie înainte. În trecut, mai întîi; reconstituim cu grijă lanțul cauzelor care explică emoția sau credința noastră, pentru a-i destrăma prestigiul; Spinoza o știa bine: importanța excepțională a pasiunii pentru o inimă pasionată se diluează de-a lungul unui determinism care îi leagă pe alpha și omega unul de altul. Prezentul nostru își reia locul istoric umil în succesiunea momentelor și își pierde caracterul său excepțional. A înțelege înseamnă a demasca; cunoașterea calmează sentimentele noastre, ura și entuziasmul nostru, arătîndu-ne cît de puțin înseamnă ele în fond. Și mai precis încă: nimic nu trezește mai bine conștiința decît meditația asupra necesităților diverse care o delimitează și o confirmă; critica izvoarelor și cercetarea originilor constituie pentru sufletele prea serioase o cură salutară și, în același timp, o admirabilă lecție de umilitate, de sobrietate și prudență; iată de ce dogmatismele care țin să fie luate în serios interzic orice speculație indiscretă asupra

genealogiei lor; ele nu vor să se tragă din maimuță și suportă greu spiritele curioase care se ocupă de starea lor civilă; întrețin ele însele iluzia că sînt nenăscute, „nedevenite”, și mitologia lor întrece lipsa de respect care hoînărește pe orice vreme de-a lungul bulevardului. Dar totul e degeaba, pentru că o blindă ironie începe să-i învelească pe trecători, apoi pe magistrații inșiși. Nietzsche, care a denigrat atît ironia, se pricepea totuși să-i dărime idoli, să dezagrege dreptul nostru, valorile noastre imaculate, să hăituiască peste tot prejudecățile rucinoase. Pascal mai ales a demascat în termeni de neuitat „gluma”¹ justiției. Primul drept a fost o violentă fericit. Adevărata libertate nu este altceva decît decît conștiința necesității, o conștiință ireverențioasă care contestă extraordinar, originalul, sacralul și care descrește frunțile prea solemne; misterul neliniștilor al hazardului cedează activității infinite prin care spiritul determină o legalitate, chiar în interiorul propriilor sale superstiții. Văzut de aproape, mirajul începuturilor oarbe și arbitrare se descompune în factori multipli. Fiziologia, biologia și sociologia, coalizate împotriva patosului nostru, ne învață rînd pe rînd de unde vin marile noastre fraze și principiile noastre nemuritoare. Fiziologia: întrucît cel mai mare filosof din lume e la discreția unei dureri violente de dinți și ideile nu sînt poate decît o „eroare” a corpului; e o bătaie de joc; ironia șoptește că pesimismul german se explică prin soabele de faianță² și revoluția franceză prin cafele de aia³. Nu-i așa că ai de ce să fii dezgustat de metafizică? Este o ironie umilitoare să legi de câteva grame de gelatină soarta senzației, a gîndirii și a geniului însuși... Biologia: întrucît

sub masca nobilelor temeieri medicu denunță stratagemile inconștientului; rațiunilor decente ale Rațiunii el le substituie rațiunile de nemărturisit ale instinctului; el ne dezvăluie zădărnica civilizației noastre interioare și barbaria ereditară care se ascunde sub lustrul conceptelor; ne vedem tot atît de ridicol deghizați ca un rege din Dahomey cu șorțul, jobenul și umbrela lui. Societatea în fine: pentru că nu pot deschide gura fără să imit pe cineva sau fără să simulez ceva; degeaba mă străduiesc să fiu primul, să gîndesc original, întodeauna tradiția și moda trag sforile; frazele mele, ideile mele... vai! Ineși sentimentele mele sînt mai mult sau mai puțin imitații; credem că iubim și de fapt spunem lecția! Logica sentimentelor, logica socială, logica navelor și a ficatului, sau, cum spune Alain³, gînduri ale stomacului și rinzei, totul colaborează pentru a mă umili. Persoana mea în întregime nu este decît un plagiat, ansamblul tuturor rolurilor mele. Nu-ți vine să abandonezi dragostea și sinceritatea în general?

Pentru a circumscrie ideea sau emoția trebuie să le fixezi nu numai originile ci și consecințele; să le jalonezi în viitor, ca și în trecut. Sentimentele noastre sînt efemere și credințele noastre instabile. Ribot ne arată cum sfîrșește pasiunea, — căci pasiunea se va sfîrși în ciuda tuturor jurămintelor noastre; jurăm pe ce avem mai sînt că persoana iubită este de neînlocuit și, cînd am înlocuit-o, nu putem privi fără umor acest absolut înșelător care este întodeauna etern cît timp durează pasiunea și provizoriu după ce a trecut. Oboseală sau schimbare — un sentiment nu este niciodată etern decît pînă la o nouă poruncă! Un jurămint de-o viață nu ține decît un anotimp! Ce creatură de aici, de pe pămînt, poate spune Totdeauna? Astfel conștiința nestatornică vede deja sfîrșitul propriei ei plăceri; ea o măsoară în lungime, lățime și adîncime, ea o cunoaște, cu alte cuvinte, ca obiect; ironia constă deci

în a înconjura strîns lucrul din toate părțile, în a-l încercui printr-o „cuprîndere” completă; ironia înseamnă a ști că insulele nu sînt continente și nici lacurile oceane; navigatorul care se întoarce într-o zi în punctul de plecare află că pămîntul este un simplu bulgăre rotund și că universul nu este infinit. Grație ironiei călătoriile se încheie și problemele se lasă circumscrise. Aceasta este ironia reversibilității! O durată ireversibilă este întodeauna tragică într-o anumită măsură, pentru că ea impune un drum fără sfîrșit, o navigație perpetuă către alte zări, mereu renăscînde; istoria, de exemplu, rămîne amenințătoare atîta timp cît anumite reînceputuri nu ne lasă să ghicim un ciclu, o aventură estetică, o perioadă bine conturată, lesne de mînuit și rotundă ca un inel; atunci un zîmbet ușor ne învelește: jonglăm cu virtuțile lumii, le rîndim, numărăm și stivim ca un copil care numără dinastiile și se joacă de-a istoria. De aici o întregă economie a fericirii și nenorocirii. O conștiință prevenită nu poate fi înșelată ușor. Știm bine care va fi sfîrșitul și, chiar în ziua în care sentimentul se declară, ne luăm toate măsurile pentru a nu fi surprinși de declinul său; facem ca aceia care cumpără cărbuni vara sau se asigură pe viață la douăzeci de ani. Prevăzînd sfîrșitul, umorul preîntîmpină supărarea! Omul detașat își scrie testamentul fericirii chiar în ziua ei de naștere. Magia prezentului, absolutismul său, valoarea sa excepțională, privilegiile sale ne lasă neîncrezători. Ironia n-o fi oare decît una din fețele înțelepciunii?

În românește de
Ioana și Ion DRĂGĂNOIU

* În original în grecește. Traducerea îi aparține lui Petru CREȚIA.

1 Pensées (Brunschvicg), V, fr, 294.

2 Le Gai savoir, aphorisme 134, 145.

3 Préliminaires à l'Esthétique, p. 122. Cf. Nietzsche, „Le Voyageur et son ombre”, II, 291 (sur l'estomac des diplomates), 348 (sagesse et bile).